

Szemétnek nyilvánított öregek

Interjú Reimer Gronemeyer szociológussal

Gronemeyer úr, mennyire érzi magát öregnek?

Amikor ma reggel felkeltem, olyan öregnek éreztem magam, amilyen vagyok, nevezetesen 75 évesnek. De éppen most inkább a korai hatvanas éveimben érzem magam. Az öregségérzet ingadozik.

És ha a tükröbe néz?

Akkor a ráncaim többnyire megelőznek: fiatalabbnak érzem magam, mint amilyennek látszom. Vannak olyan napok, amikor az ember tele van szenvedéllyel és életerővel – és vannak olyanok, amikor a szomorúság és a melankólia az erősebb.

A hangulat ingadozása nem az öregkor kiváltsága.

De az élet korlátozottságának tudata húszévesen még nem olyan határozott. Öregségében az ember tudja, mennyire értékes az adott pillanat. Az imént zenét hallgattam, Bach A fúga művészete c. művének befejező részét, és mélyen megragadt. Most, öregkoromban sokkal érzékenyebb vagyok zeneművekre, képekre, természeti élményekre.

Ön büszke a ráncokra az arcán?

Nem, egyáltalán nem. Ez nagy ostobaság lenne. Léteznek olyan dolgok, amelyek kirajzolódnak az arcomon: boldogság, boldogtalanság, bűn, szenvedély, árlás. De nincs ok arra, hogy ezekre büszke legyek. Az, hogy arcunk közli az élettörténetünket, egyszerre szép és rettenetes.

Legújabb könyvében ön azt írja:

„A megöregedés a legostobább dolog, ami megtörténhet valakivel.”

Miért?

Mivel búcsúzást jelent. Éppen a mi korunkban, amelynek középpontjában az ifjúság kultusza áll, elég elmenni az újságosbódéhoz vagy végigsétálni az utcán, hogy az ember lássa, az elkülönítettek közé tartozik. Azok közé, akik már nemigen számítanak. A teljesítményi társadalom semmirekellői közé.

Már az ókorban is létezett a fiatal, sportos test tisztelete. Valóban könnyebb volt akkoriban elviselni a test hanyatlását?

Nem volt könnyebb. De az emberek más helyzetben voltak. Ma radikalizált teljesítményi társadalomban élünk. Az ókor a maga rajongásával a test szépsége és az ifjúság iránt mégiscsak más volt, mivel emellett nagy szerepet játszott a bölcsesség és az

időskor tapasztalata. Egyensúlyban volt az ifjúság szépsége és az öregkor bölcsessége. Viszont a felgyorsult teljesítményi társadalomban mi, öregek mindig a semmi peremén állunk, mivel a fiatalok valóban mindent jobban tudnak. Korábban egyetlen társadalom sem nyilvánította ennyire szemétnek az idősek tapasztalatát.

Úgy tűnik, hogy az „új öregek”, a „szépkorúak” – tehát a mai hiperaktív idősebbek – egyszerűen faképnél hagyják öregségüket. A nordic-walking-botokkal.

Az idősek örökös utazgatása – hajón, buszon vagy turistautakon – talán azzal függ össze, hogy otthon már semmi fontosat nem találnak. Nem akarom lepecskondiázni senkinek a nyugdíjazás utáni, jól megérdemelt utazását. A kérdés az, hogy az időskori turizmus tulajdonképpen nem arra utal-e, hogy már nincsenek olyan társadalmi összefüggéseink, amelyekben öregek lehetünk.

Az idős emberek még soha nem voltak ennyire jól ellátva. Ennek ellenére növekszik körükben az alkoholizáltak, gyógyszerfüggők és depressziósok száma. Miért van ez így?

Az öregség egyfajta kulturális sivatagban játszódik le. Németországban minden második 85 év fölötti ember egyedül él: ez részben megmagyarázza a gyógyszerfüggőséget, az alkoholizmust, az öngyilkossági arányokat. Hiszen még sosem fordult elő az az abszurd dolog, hogy egy olyan gazdag társadalom, mint a miénk, egyidejűleg ennyire elszigetelje az öregjeit, és ennyire magányos létbe taszítsa őket.

Miért nem beszél szinte senki sem az öregség borzalmairól?

A médiumokat és a politikát az ötvenesek határozzák meg. Ők nem akarnak szembenézni az öregséggel. Különböztetést kellene mondaniuk: ha időben nem jut eszembe valami, az együttélés új modellje, akkor én is egyedül leszek. Talán magukban beszélnek róla a fürdőszobában, de ez még nem került annyira a felszínre, amennyire szükséges lenne. Ha a babyboom nemzedéke megöregszik, akkor Németország elaggása eléri majd csúcspontját. Ez a nemzedék bizonyára azt mondja majd: Öregek otthonába, ápolóotthonba? Semmilyen körülmények között! De még nem látnak hozzá, hogy elgondolkoznak erről.

Mi az ön víziója a beteljesült öregségről?

Mindig a felszabadulás a tét. Mi adja az öregkor szabadságát? Mire van szükségem? Mire nincs? Tudom, hogy szükségem van emberekre. Tudom, hogy társadalmi melegségre van szükségem. De a fogyasztói öregség, amely az „egyre többet és többet”-ben keresi beteljesedését, tévút. Arról van szó, hogy megkérdezzük magunktól: Hol találom meg az elmélyülés útját? Hol tudok kitörni a fogyasztói örületből? Hogyan lesz lehetséges számomra, hogy öregségemben szenvedélyes, érzelmgazdag, vágyakkal teli ember legyek?

Az emberen magán múlik-e, hogy méltósággal, vidáman, aktívan, avagy rezignáltan öregszik-e meg?

Ez attól függ, hogy az ember késze elgondolkodni: Hogyan élek? Mire irányulnak az érzéseim? Miben reménykedem? A következő bevásárlókörtúban, a shoppingolásban reménykedem, netán a következő olyan eseményben, amely eltérít engem az élettől? Avagy lehetséges, hogy megálljak, és megnézzem: A boldogság milyen megtapasztalása lehetséges számomra ebben a pillanatban? A szeretet kérdése is fontos: Ki szeret engem? Kit tudok szeretni én? Ki dönt az időmről? Kit taníthatnék meg valamire? Ezek a kérdések, amelyekről a fogyasztói nyüzsgéssel le akarunk szoktatni minket, az öregségben nagyon jelentőssé válnak.

Ön évente megír egy vastag könyvet. Ez az ön személyes válasza a fenyegető semmire?

Mindenki a maga módján kísérli meg, hogy élete során valamilyen kiváló legyen. Az én mesterségem az írás. Mások számára lehet ez a kert vagy az unokák. A magam részéről egész életemben azzal a kísérlettel vesződtem, hogy szavakba foglaljam az engem foglalkoztató dolgokat. Ez egyrészt kétségbe ejt, másrészt boldoggá tesz.

Udo Taubitz

A teológiát is végzett Gronemeyer 1939-ben született, 1975 óta a szociológia professzora Gießen egyetemén. Új könyvének címe: Megöregedni a legszebb és a legostobább dolog, ami megtörténhet valakivel.

Forrás: Publik-Forum, 2015/5